

**PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

**PRIKLAUSOMYBIŲ MAŽINIMO PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE
2018 – 2025 METŲ PROGRAMA**

**APKLAUSA
„ELEKTRONINĖS CIGARETĖS: MADA AR NAUJA GRĖSMĖ?“**

Apklausos vykdytoja Plungės rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuro
visuomenės sveikatos specialistė Ilona Pocienė

2023 m.
Plungė

APKLAUSOS METODAI IR APIMTIS

Europoje ketvirtadalis – 25 proc., jaunimo yra bandę vartoti elektronines cigaretes. Lietuvoje šis skaičius siekia net 37 proc. Lietuvoje elektronines cigaretes bent kartą gyvenime bandė vartoti 2 iš 3 15-16 m. moksleivių (įprastines cigaretes buvo rūkę pusė šio amžiaus moksleivių). Kas trečias moksleivis elektronines cigaretes vartojo bent kartą per paskutinį mėnesį. Tai elektroninis prietaisas, turintis kaitinimo elementą, kuris, veikiant aukštai temperatūrai, garina specialų skystį, kurį sudaro nikotino (pagrindinės tabake esančios medžiagos, veikiančios žmogaus centrinę nervų sistemą, sukeliančios laikiną žvalumo ir malonumo pojūtį, o vėliau – priklausomybę) tirpalas propilenglikolyje, glicerolyje arba polietilinglikolyje.

Elektroninė cigaretė yra garinamos, „veipinamos“. Terminas „garinti“ (angl. to vapor) pasirinktas siekiant atskirti šį procesą nuo įprastų cigarečių rūkymo.

Siekiant išsiaiškinti Plungės rajono gyventojų žinias apie elektronines cigaretes, buvo atliekama apklausa „Elektroninės cigaretės: mada ar nauja grėsmė?“

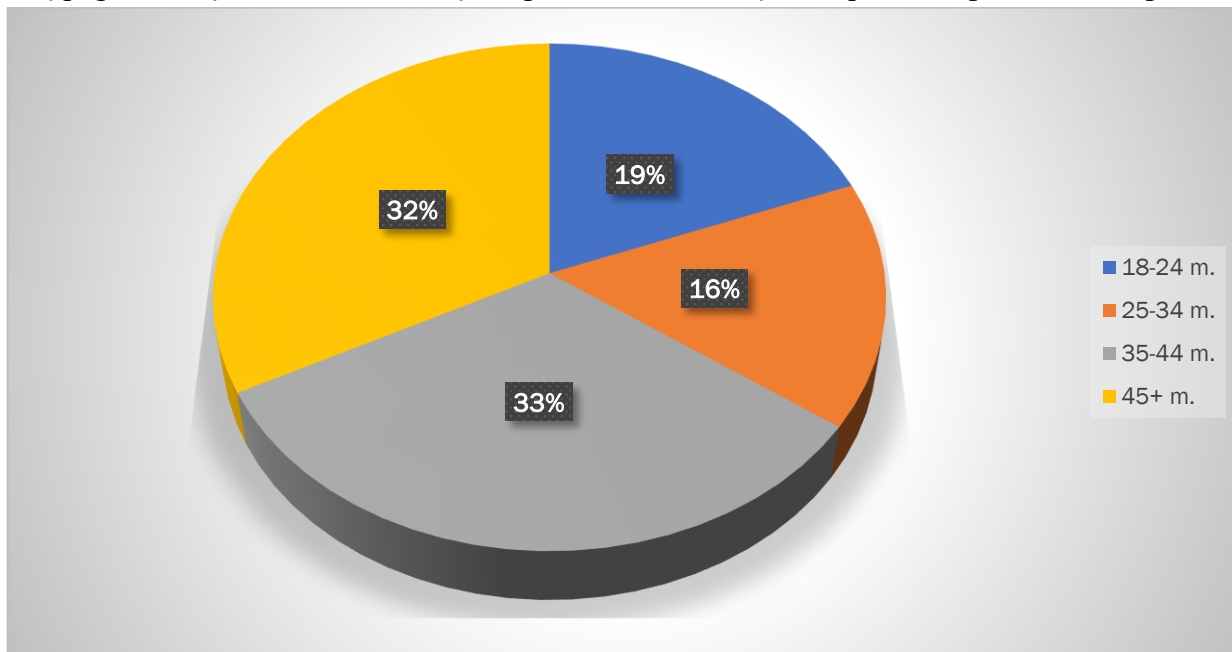
Apklausoje tikslas – įvertinti Plungės rajono gyventojų nuomonę apie elektronines cigaretes.

Ši apklausa buvo atliekama 2023 m. sausio 30 d. – vasario 13 d. Apklausiai atlikti buvo pasitelkta Google platforma. Apklausoje tikslui įgyvendinti buvo sukurta anoniminė anketa. Iš viso anoniminę anketą užpildė 461 respondentas.

APKLAUSOS REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

1. Demografiniai duomenys

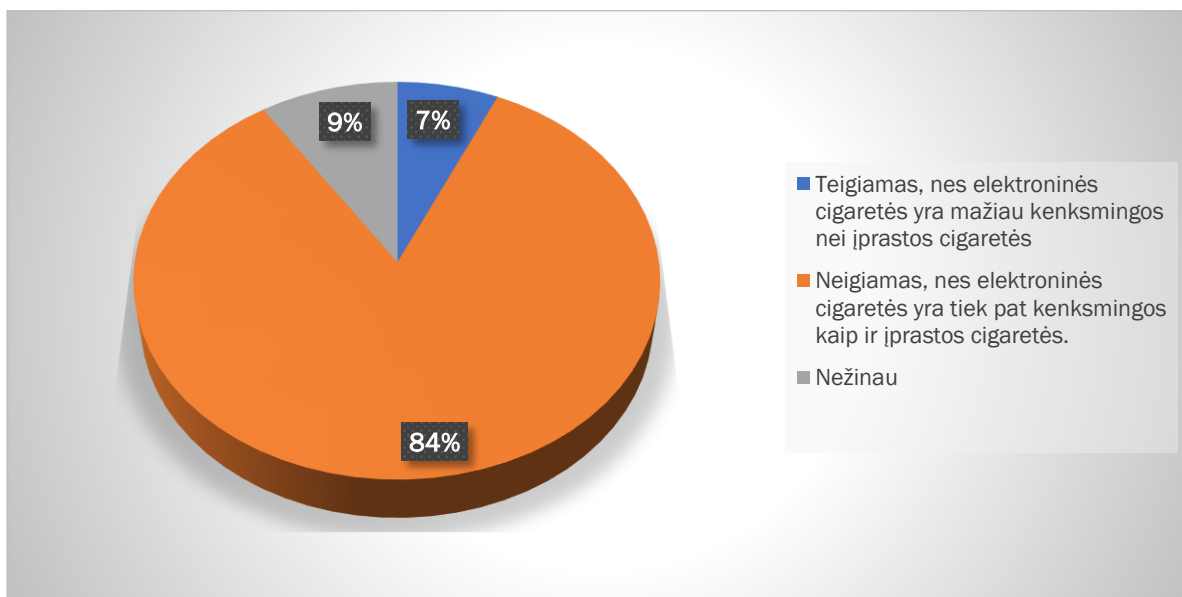
Apklausoje dalyvavo nuo 18 metų ir vyresnio amžiaus respondentai. Didžiąją respondentų dalį pagal amžių sudarė 35-44 metų (33 proc.) ir 45 + metų (32,8 proc.) respondentai. (1 pav.).

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (proc.)

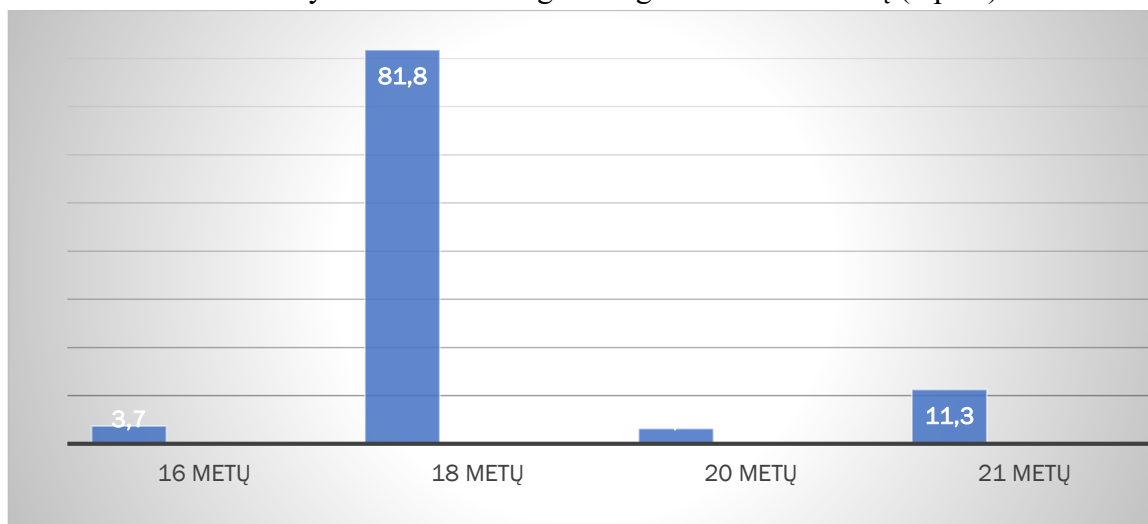
Paauglių požiūriui ir pasirinkimui labai svarbus tėvų požiūris. Jeigu tėvai mano, kad elektroninės cigaretės nėra rimta ir nekenkia sveikatai, jaunesni žmonės bus labiau linkę jas vartoti.

Didžioji dalis respondentų atsakė, kad elektroninės cigaretės yra tiek pat kenksmingos kaip ir įprastos cigaretės 83,9 (proc.) ir tik 6,8 (proc.) respondentų atsakė, kad elektroninės cigaretės yra mažiau kenksmingos nei įprastos cigaretės (2 pav.).

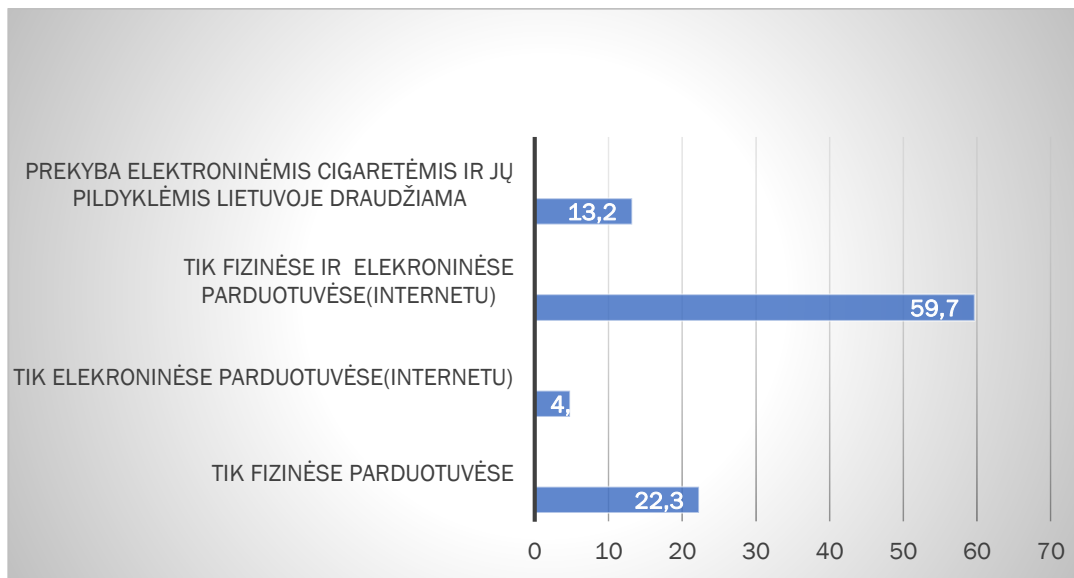
2 pav. Respondentų požiūris į elektronines cigaretes (proc.)

Trečiu klausimu respondentų norėta sužinoti nuo kiek metų Lietuvoje leidžiama turėti su savimi ar rūkyti elektronines cigaretes. Didžioji dalis respondentų 81,8 (proc.) atsakė teisingai, kad nuo 18 metų. 11,3 (proc.) atsakė, kad nuo 21 metų. 3,7 (proc.) buvo manančių, kad leidžiama turėti su savimi ar rūkyti elektronines cigaretes galima nuo 16 metų (3 pav.).

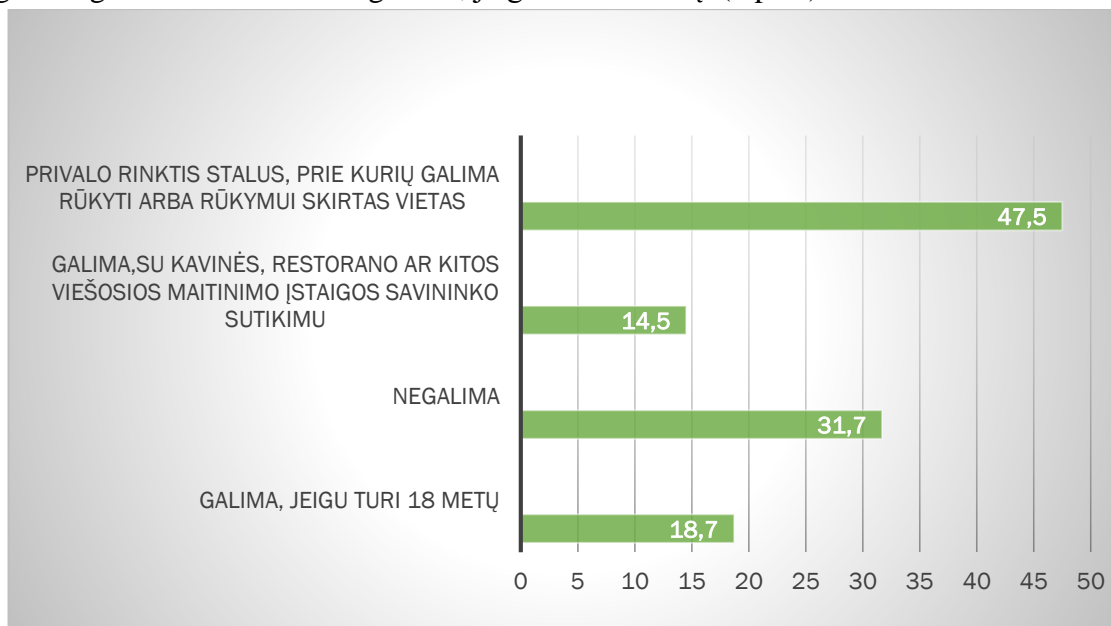
3 pav. Respondentų nuomonė nuo kada leidžiama turėti su savimi ar rūkyti elektronines cigaretes (proc.)

Lietuvos Respublikoje draudžiama vidaus ir tarpvalstybinė nuotolinė prekyba elektroninėmis cigaretėmis ir elektroninių cigarečių pildyklėmis (Tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių įstatymo 15 str. 1 d. 2 p.). Todėl norėta sužinoti respondentų nuomonės kur leidžiama prekiauti elektroninėmis cigaretėmis ar jų pildyklėmis (skysčiais). Kaip matyti iš respondentų atsakymų, teisingai atsakė tik 22,3 (proc.), kad galima prekyba tik fizinėse parduotuvėse. Daugiausia, net 59,7 (proc.) atsakė, kad prekyba leidžiama fizinėse ir elektroninėse parduotuvėse (internetu). 13,2 (proc.) atsakė, kad prekyba elektroninėmis cigaretėmis ir jų pildyklėmis Lietuvoje draudžiama. (4 pav.).

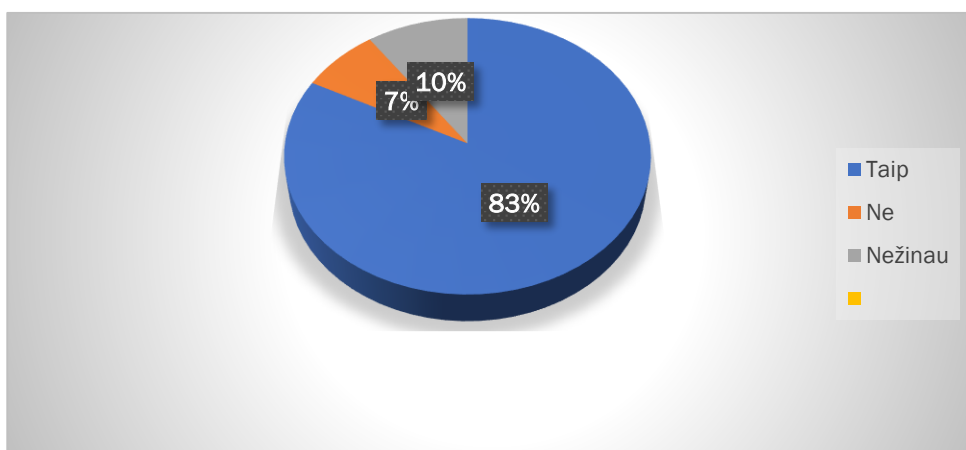
4 pav. Respondentų nuomonė kur leidžiama prekiauti elektroninėmis cigaretėmis ar jų pildyklėmis (skysčiais) (proc.)

Į klausimą, kur galima rūkyti elektronines cigaretes viešojo maitinimo įstaigose, prie lauke esančių stalų, pavėsinėse (aptarnaujant pirkėjus lauko sąlygomis), 47,5 (proc.) respondentų teisingai nurodė, kad privalo rinktis stalus, prie kurių galima rūkyti arba rūkymui skirtas vietas. Kad iš viso negalima rūkyti nurodė 31,7 (proc.) respondentų ir 18,7 (proc.) respondentų nurodė, kad galima garinti elektronines cigaretes, jeigu turi 18 metų. (5 pav.)

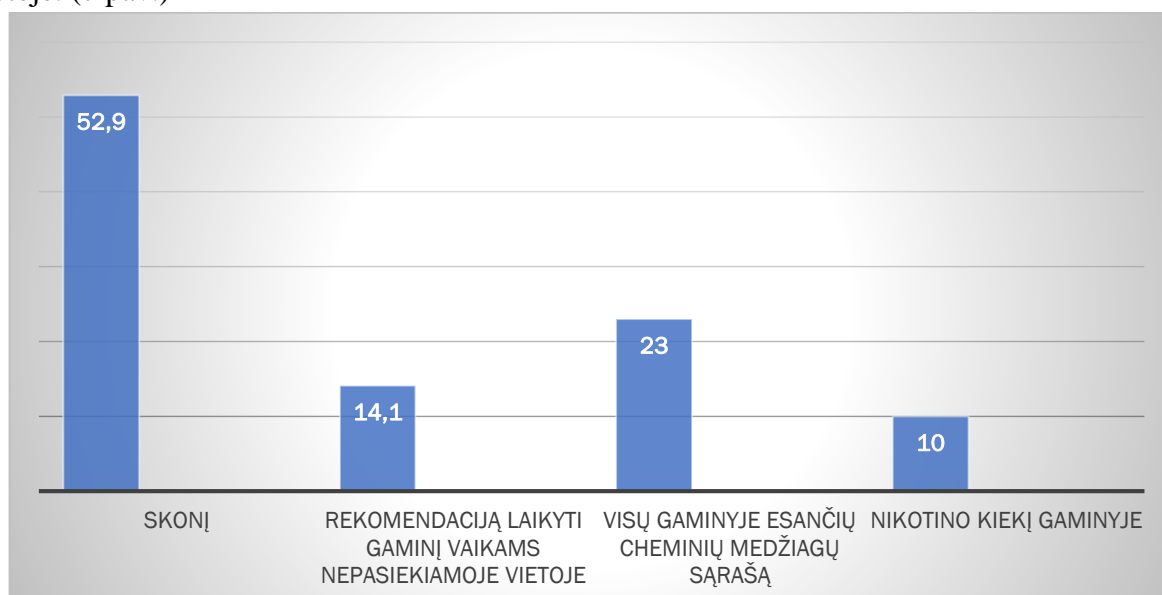
5 pav. Respondentų nuomonė kur galima rūkyti elektronines cigaretes viešojo maitinimo įstaigose, prie lauke esančių stalų, pavėsinėse (aptarnaujant pirkėjus lauko sąlygomis) (proc.)

Elektroninių cigarečių paplitimą tarp jaunimo lemia išoriniai veiksniai tiek jų patrauklumas, spalvos, išpučiamų garų kiekis, skoniai, nors pastarieji įstatymų yra uždrausti, tačiau šiuos ribojimus vienu ar kitu atveju apeinama ir jaunimas gauna produktų su skoniais. Kaip matyti iš apklausos net 82,6 (proc.) respondentų teigia, kad skoniai turi įtakos jaunimui pradėti rūkyti elektronines cigaretes. 7,6 (proc.) atsakė, kad neturi ir 9,8 (proc.) nežino ar turi įtakos ar ne jaunimui pradėti rūkyti elektronines cigaretes. (6 pav.)

6 pav. Respondentų nuomonė apie skysčių skonių įtaką, jaunimui pradėti rūkyti elektronines cigaretes (proc.)

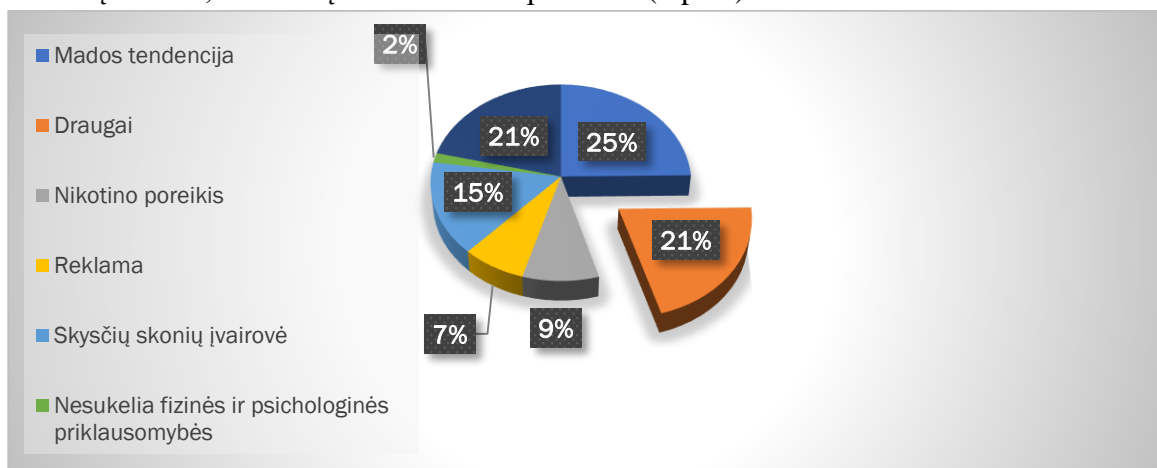
Apklausa metu norėta sužinoti, respondentų nuomone, ką draudžiama nurodyti ant elektroninių cigarečių ar jų pildyklių (skysčių) pakelių ar ant bet kokios skysčių pakuotės. Ant elektroninių cigarečių ir elektroninių cigarečių pildyklių vienetinių pakelių ar bet kokios išorinės pakuotės **turi būti** šis įspėjimas apie galimą žalą sveikatai: „**Šiame gaminyje yra nikotino, kuris yra itin didelę priklausomybę sukianti medžiaga**“. Elektroninių cigarečių ir elektroninių cigarečių pildyklių vienetiniuose pakeliuose ar bet kokioje išorinėje pakuotėje **neturi būti jokių** elementų ar požymių didinančių patrauklumą, **nurodo skonį** ar kitus priedus arba jų nebuvimą. Lietuvos Respublikos Seimas 2022 m. sausio 18 d. Nr. XIV-909 priėmė Tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo pataisą, kuriomis nutarta nuo 2022 m. liepos 1 d. leidžiama prekiauti tik tabako kvapo ir skonio elektroninėmis cigaretėmis ir skysčiu. 52,9 (proc.) respondentų atsakė teisingai, kad draudžiama nurodyti skonį, 23 (proc.) atsakė, kad visų gaminyje esančių cheminių medžiagų sąrašą. 14,1 (proc.) atsakė, kad laikyti gaminių vaikams nepasiekiamoje vietoje. (7 pav.)

7 pav. Respondentų nuomonė kas draudžiama nurodyti ant elektroninių cigarečių ar jų pildyklių (skysčių) pakelių ar ant bet kokios skysčių pakuotės (proc.)

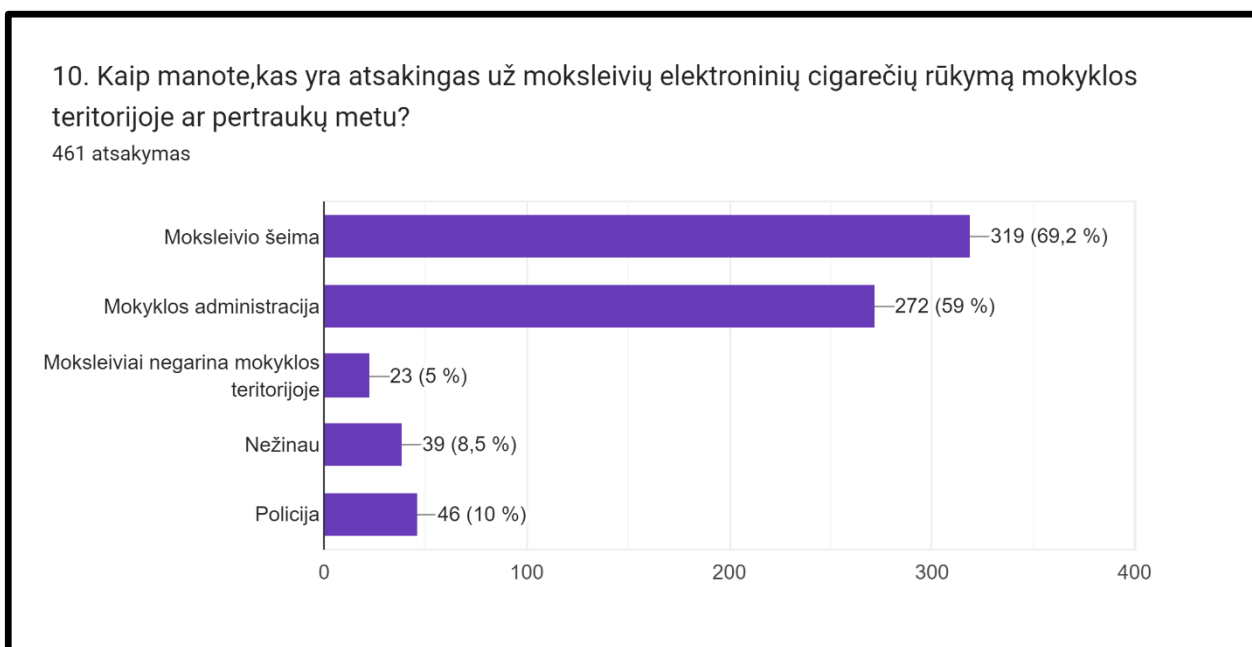
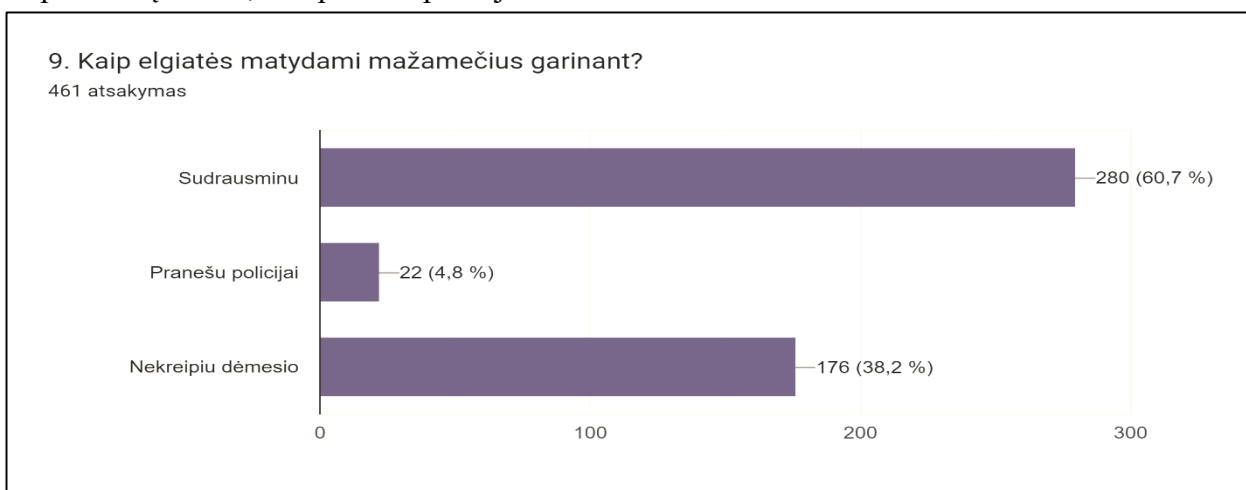
Statistika rodo, kad 2020 metais elektronines cigaretes rūkė 37 proc. 15–24 m. ir 36 proc. 25–39 m. amžiaus žmonių. Mažiausiai populiarios šios cigaretės yra tarp vyresnių nei 55 m. amžiaus žmonių. Šios apklausos rezultatai parodė, kad 75,9 (proc.) respondentų nuomone - tai mados tendencija, 64,4 (proc.) tikėjimas, kad el. cigaretės sveikesnės nei tradicinės cigaretės, kad draugai

turi įtakos nurodė 63,6 (proc.) respondentų. Skysčių skonių įtaką dėl kokių priežasčių jaunimas ar jauni suaugusieji naudoja elektronines cigaretes nurodė 47,1 (proc.) respondentų. 27,3 (proc.) respondentų nurodė, kad turi įtakos nikotino poreikis. (8 pav.)

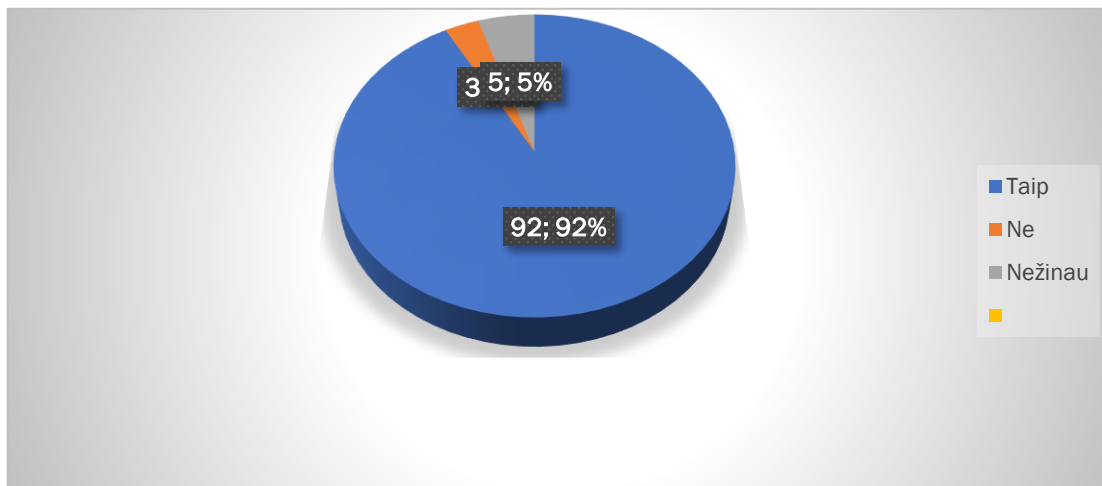

8 pav. Respondentų nuomonė dėl kokių priežasčių jaunimas ar jauni suaugusieji naudoja elektronines cigaretes (proc.)

Užduotame klausime, kaip elgiatės matydami mažamečius garinant, 60,7 (proc.) respondentų atsakė, kad sudrausmina, 38,2 (proc.) respondentų atsakė, kad nekreipia dėmesio ir tik 4,8 (proc.) respondentų atsakė, kad praneša policijai.

Nikotinas – viena labiausiai paplitusių psichoaktyviųjų medžiagų, priskiriamų stimulantų grupei. Naujausi tyrimai rodo, kad elektroninės cigaretės yra labiau sukeliančios priklausomybę nei įprasti tabako gaminiai. Pagal šį kriterijų jas lenkia tik metamfetaminas. Kaip matyti iš 11 paveikslėlio, 92 (proc.) respondentų atsakė teisingai, kad garinimas sukelia priklausomybę. Ir tik 5 (proc.) respondentų atsakė, kad nežino, 3 (proc.) respondentų atsakė, kad garinimas nesukelia priklausomybės. (11 pav.)

11 pav. Respondentų nuomonė ar garinimas sukelia priklausomybę (proc.)

APIBENDRINIMAS

- Apklausoje dalyvavo 461 respondentas.
- Dalyvavo nuo 18 metų amžiaus respondentai. Didžiąją respondentų dalį pagal amžių sudarė 35- 44 m. (33 proc.) ir mažiausiai dalyvavo 25-34 m. (15,8 proc.) respondentų.
- Didžioji dalis respondentų atsakė, kad elektroninės cigaretės yra tiek pat kenksmingos kaip ir įprastos cigaretės 83,9 (proc.) ir tik 6,8 (proc.) atsakė, kad elektroninės cigaretės yra mažiau kenksmingos nei įprastos cigaretės .
- Į klausimą nuo kiek metų Lietuvoje leidžiama turėti su savimi ar rūkyti elektronines cigaretes, didžioji dalis 81,8 (proc.) atsakė teisingai, kad nuo 18 metų. 11,3 (proc.) atsakė, kad nuo 21 metų. 3,7 (proc.) buvo manančių, kad leidžiama turėti su savimi ar rūkyti elektronines cigaretes galima nuo 16 metų.
- Į klausimą kur leidžiama prekiauti elektroninėmis cigaretėmis ar jų pildyklėmis (skysčiais). Kaip matyti iš respondentų atsakymų, teisingai atsakė tik 22,3 (proc.),kad galima prekyba tik fizinėse parduotuvėse. Daugiausia, net 59,7 (proc.) atsakė, kad prekyba leidžiama fizinėse ir elektroninėse parduotuvėse (internetu). 13,2 (proc.) atsakė, kad prekyba elektroninėmis cigaretėmis ir jų pildyklėmis Lietuvoje draudžiama.
- Į klausimą, kas draudžiama nurodyti ant elektroninių cigarečių ar jų pildyklių (skysčių) pakelių ar ant bet kokios skysčių pakuotės, 52,9 (proc.) respondentų atsakė teisingai, kad draudžiama nurodyti skonį, 23 (proc.) atsakė, kad visų gaminyje esančių cheminių medžiagų sąrašą. 14,1 (proc.) atsakė, kad laikyti gaminį vaikams nepasiekiamoje vietoje.. Nuo 2023-07-01 yra galima prekiauti tik tabako kvapo ir skonio elektroninėmis cigaretėmis ir skysčiu.
- Į klausimą, dėl kokių priežasčių jaunimas ar jauni suaugusieji naudoja elektronines cigaretes, net 75,9 (proc.) respondentų atsakė, kad tai mados tendencija, 64,4 (proc.) tikėjimas, kad el. cigaretės sveikesnės nei tradicinės cigaretes. Kad draugai turi įtakos nurodė 63,6 (proc.). Skysčių skonių įtaką dėl kokių priežasčių jaunimas ar jauni suaugusieji naudoja elektronines cigaretes nurodė 47,1 (proc.).ir 27,3 (proc.) respondentų nurodė, kad turi įtakos nikotino poreikis
- Iš respondentų atsakymų, kaip elgiatės matydami mažamečius garinant, galima teigti, kad suaugusieji reaguoja į jaunimo garinimą, nes 60,7 (proc.) sudrausmina, gaila, bet 38,2 (proc.) nekreipia dėmesio ir tik 4,8 (pro.) praneša policijai.
- Pirmas žingsnis – tėvų informavimas apie tai, koks svarbus jų vaidmuo, artimi ir draugiški santykiai su vaiku, bendravimas ir supratimas. Į klausimą, kaip manote, kas yra atsakingas už moksleivių elektroninių cigarečių rūkymą(garinimą) mokyklos teritorijoje ar pertraukų metu, net 69,2 (proc.) respondentų atsakė, kad moksleivio šeima. 59 (proc.), kad atsakinga mokyklos administracija. Kad policija atsakinga, nurodė 10 (proc.) respondentų.
- Į klausimą, ar garinimas sukelia priklausomybę, 92 (proc.) respondentų atsakė teisingai, kad garinimas sukelia priklausomybę. Ir tik 5 (proc.) atsakė, kad nežino, 3 (proc.) respondentų atsakė, kad garinimas nesukelia priklausomybės.

REKOMENDACIJOS

- 1.** Tėvų ir vaikų tarpusavio santykių stiprinimas – svarbi priemonė paaugliams sulaikyti nuo elektroninių cigarečių garinimo.
- 2.** Mokykla turi ne tik pabrėžti neigiamas rūkymo, garinimo ar narkotinių medžiagų vartojimo puses, bet stengtis keisti paauglių elgesį skatinant juos dalyvauti organizuotoje sporto ar laisvalaikio veikloje.
- 3.** Nuolatinė, patikima stebėseną leidžia formuoti įrodymais ir faktais grįstą psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės bei vartojimo prevencijos politiką.
- 4.** Plungės rajono gyventojų švietimas apie kaitinamo nikotino skysčio produktus (elektronines cigaretes) ir kaitinamo tabako produktus.
- 5.** Paskaitų, pokalbių apie psichoaktyvių medžiagų, cigarečių rūkymo, elektroninių cigarečių garinimo, vartojimo žalą jaunuolio organizmui pravedimas Plungės rajono švietimo ugdymo įstaigose.